

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจ ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน ในจังหวัดเชียงใหม่

THE CHANGING OF ECONOMICS THAT EFFECTED
TO SOCIAL STATUS OF COMMUNITY
IN CHIANG MAI PROVINCE

ตระกูล ชำนาญ วรยุทธ สถาปนาศุภกุล มนต์รี วิชัยวงศ์
และมงคลชัย สมศรี

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจ ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน ในจังหวัดเชียงใหม่

THE CHANGING OF ECONOMICS THAT EFFECTED
TO SOCIAL STATUS OF COMMUNITY
IN CHIANG MAI PROVINCE

ตระกูล ชำนาญ วรยุทธ สถาปนาสกุล มนตรี วิชัยวงศ์ มงคลชัย สมศรี

คณะสังคมศาสตร์ สาขาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมที่มีต่อผลสภาพสังคมของชุมชน 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของคนในชุมชน 3) เพื่อค้นหาข้อเสนอแนะต่อการใช้ชีวิตของคนในชุมชนภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 241 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 18-33 จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 41.1 รองลงมาอายุระหว่าง 34-43 จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 42.3 และส่วนน้อยมีมากกว่า 44 ขึ้นไป จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 16.6 2) พบว่าสถานทางเพศมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05, พบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งไปเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมกับผลกระทบต่อการวิถีชีวิตของชุมชนซึ่งไปเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 3) ส่วนข้อเสนอแนะพบว่าควรให้รักษาประเพณีวัฒนธรรมเดิมไว้และช่วยกันป้องกันบุตรหลานจากยาเสพติด

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผลกระทบต่อชุมชน

Abstract

The research objectives were 1) to study the changing of economics that effected to social status of community. 2) to study the relationship between personal factors and the changing of economics and society of people in community. 3) to find out the suggestions for the people on how to live in community under condition of changing of economics and current society. The research found out as the followings: 1) mostly informants are male 72.2 percent and 27.8 percent is female. The age of informants during 18-30 years old is 41.1 percent, the age of informants during 41-50 years old is 32.4 percent, the age of informants during 31-40 years old is 19.1 percent and the people above 50 years old is 7.5 percent, the mostly informants are Buddhist 79.3 percent and Christian 20.72. 2) Sex and the changing of society and economics of community related to hypothesis by the statistical significance level of 0.05 and the relationship between social economics factors and the impact of way of life of the people in community related to hypothesis by significance level of 0.05. 3) the suggestions are to support the people to preserve old custom, culture and to protect the people from drugs.

Keywords: Changing of social economics, Social impact

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของคนในสังคมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะชุมชนในเทศบาลเมืองเชียงใหม่ การเปลี่ยนแปลงสังคมที่เกิดขึ้นกับชุมชน เช่น การช่วยเหลือกันภายในชุมชน ความเข้มแข็งของคนในชุมชน การดูแลกันภายในชุมชน ตลอดจนการใช้ชีวิตแบบดั้งเดิมเป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงหรือคงอยู่ หลังจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้เปลี่ยนไป จึงเป็นที่น่าสนใจว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลต่อผู้คนในสังคมมากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะคนในเขตเทศบาลเมืองเพราะเป็นชุมชนที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงมากกว่าชุมชนอื่นในจังหวัดเชียงใหม่ การเปลี่ยนทางสังคมดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับการรายงานดัชนีความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2553 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่ ได้จัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2553 โดยสรุปเป็นสถานการณ์สังคมด้านต่างๆ ตามมิติความมั่นคงของมนุษย์เกี่ยวกับ การเปลี่ยนทางด้านประชากรและที่อยู่อาศัย โดยค่าเฉลี่ยของจังหวัด ประกอบด้วย ความหนาแน่นของประชากร เท่ากับร้อยละ 81.19 อัตราการถือครองที่อยู่อาศัยมีค่าดัชนีเฉลี่ยร้อยละ 79.80 ขณะที่ร้อยละของที่อยู่อาศัยที่มีสภาพพหุคูณ มีค่าดัชนีเฉลี่ยร้อยละ 98.80 จากรายงานแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในจังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้นการวิจัยนี้จึงเป็นงานที่อธิบายถึงผลที่เกิดจากการทางเปลี่ยนแปลงทางสังคมซึ่งตรงกับการรายงานของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในจังหวัดเชียงใหม่ สุทธิ บัณฑิตวิหก (2552) ได้กล่าวในบทความวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ เรื่อง “บ้านเวียงเชียงใหม่: บ้านและการสร้างความเป็นถิ่นฐานในจังหวัดเชียงใหม่” การเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านเวียงเชียงใหม่ มากกว่า 80% เป็นกลุ่มคนเมืองคือคนที่อยู่ในภาคเหนือทั้งหมดโดยการย้ายถิ่นและสร้างความเป็นฐานใหม่ ด้วยการสร้างกลุ่มใหม่ กานตักนก ประภาศวุฒิสรา (2552) ได้กล่าวในบทความวิชาการคณะสังคมศาสตร์เรื่อง “การเคลื่อนไหวของประชาสังคมในจังหวัดเชียงใหม่ต่อประเด็นปัญหาที่เกิดจากความเป็นเมืองระหว่างปีพ.ศ.2540-2551” ประชากรในเขตเมืองเพิ่มขึ้นอย่างหนาแน่นพร้อมการเพิ่มขึ้นของรายได้ของประชากรและพร้อมกับการเพิ่มขึ้นของอาคารแต่มีการสร้างอย่างไร้ระเบียบ การเป็นเมืองนั้นทำให้เกิดปัญหาของเมือง อันได้แก่ ปัญหาทางวัฒนธรรม ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมที่มีต่อผลสภาพสังคมของชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของคนในชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อค้นหาข้อเสนอแนะต่อการใช้ชีวิตของคนในชุมชนภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันของชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้จะเน้นที่ผู้วิจัยได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ โดยกำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่มีภูมิลำเนาและตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขต อำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยใช้การสุ่ม จำนวน 241 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ ชุมชนใน ตำบลพระสิงห์ ตำบลวัดเกต ตำบลช้างม่อย ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

การสุ่มตัวอย่าง ประชากรจำนวน 241 คน ที่อาศัยในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย ได้แก่ ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร ลงพื้นที่สำรวจข้อมูล ออกแบบสอบถามกลุ่มเป้าหมาย

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่มีภูมิลำเนาและตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขต อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 241 คน กลุ่มประชากรดังกล่าวเป็นการใช้การสุ่ม จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จากประชากร 650 คน คลาดเคลื่อนที่ 0.05

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการทำวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการวิจัยดังนี้คือแบบสอบถามซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน แบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด โดยแบ่งเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่กระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมของคนในชุมชน

ส่วนที่ 3 ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่กระทบต่อเศรษฐกิจของคนในชุมชน

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

วิธีรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ข้อมูลวิจัยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างทำการรวบรวมแบบสอบถามพร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ข้อมูลทุติยภูมิผู้วิจัยได้เก็บจากสำนักงานเทศบาลในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลในที่นี้ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้แบ่งช่วงของคะแนนดังนี้ อ้างใน รศ.ดร.บุญชม ศรีสะอาด. (2543). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น

$$I = \frac{\text{max} - \text{min}}{\text{Max}}$$

I หมายถึง ความกว้างของอัตราภาคชั้น

Max หมายถึง คะแนนสูงสุดในอัตราภาคชั้น

Min หมายถึง คะแนนต่ำสุดในอัตราภาคชั้น

การกำหนดค่าคะแนนมีค่าสูงสุดเป็น 5 คะแนน และต่ำสุดเป็น 1 คะแนน
ช่วงตามการทำอัตราภาคชั้นกำหนดได้จาก

$$I = \frac{5 - 1}{5} = 0.8$$

การแปรผลค่าเฉลี่ยดังนี้

4.21 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด

3.41 - 4.20 หมายถึง มาก

2.61 - 3.40 หมายถึง ปานกลาง

1.81 - 2.60 หมายถึง น้อย

1.00 - 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 72.2 และเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 27.8 ส่วนอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม อันดับแรก มีอายุระหว่าง 18-30 คิดเป็นร้อยละ 41.1 รองลงมาได้แก่ ผู้มีอายุระหว่าง 41-50 คิดเป็นร้อยละ 32.4 มีอายุระหว่าง 31-40 คิดเป็นร้อยละ 19.1 และมีอายุ มากกว่า 50 ปีขึ้นไป อยู่ลำดับสุดท้าย คิดเป็นร้อยละ 7.5 ศาสนาที่นับถือส่วนใหญ่เป็นศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 79.3 และนับถือคริสต์ศาสนา คิดเป็นร้อยละ 20.7

ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับ มาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.91 และมีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.78 ซึ่งสามารถสรุปจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ

ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนที่อยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม คิดเป็นร้อยละ 4.16 และมีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.78 ระดับรองลงมาคือ การใช้ชีวิตปัจจุบันมีความสุขโดยคิดเป็นร้อยละ 4.04 และมีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน = +0.65 ระดับน้อยที่สุดคือ สภาพความเป็นอยู่ปัจจุบันมีความเหมาะสม โดยคิดเป็นร้อยละ 3.79 มีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.70

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่อชุมชน อยู่ในระดับมาก โดยคิดเป็นร้อยละ = 3.91 และมีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.78 ซึ่งจะอธิบายเป็นรายข้อดังนี้

ความผูกพันระหว่างคนในชุมชนยังอยู่ในระดับมาก โดยคิดเป็นร้อยละ 3.83 และมีความเปี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.65 ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนหลังการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นว่าความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นใหม่กับรุ่นเก่ามากโดยคิดเป็นร้อยละ 4.00 และมีความเปี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.70 เป็นอันดับแรก ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนหลังการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ายาเสพติดเป็นอันดับสอง คิดเป็นร้อยละ 3.91 และมีความเปี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.81 ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนหลังการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.77 และมีความเปี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.75

ผลการทดลองสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล อันได้แก่ อายุ เพศ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจของชุมชน ส่วนในปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจสัมพันธ์กับผลกระทบทางสังคม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม อันได้แก่ อายุ เพศ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจ ปัจจัยสนับสนุนอันได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือ ชีวิตความเป็นอยู่ ค่าครองชีพ สิ่งแวดล้อม สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมสัมพันธ์กับผลกระทบที่เกิดขึ้นในสังคม อันได้แก่ ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะในงานวิจัย ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามยอมรับการเปลี่ยนแปลงแต่เสนอให้รักษาประเพณีดั้งเดิม เพื่อรักษาความดีงามของชนบทไว้ เช่น การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีอันดีงามของชุมชน ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอให้มีการป้องกันบุตรหลานจากปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของชุมชน เช่น ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงผลกระทบของชุมชนอันมีมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจไว้หลายด้านจึงสรุปประเด็นไว้ดังนี้ คือ

1. การเปลี่ยนทางสังคมเศรษฐกิจ มีผลต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม คิดเป็นร้อยละ 4.16 ดังที่ สุทธิณี บินทวิหค (2552) ได้อธิบายถึงบริบทของสังคมเชียงใหม่ ว่า “การสร้างความเป็นถิ่นฐานมักปฏิบัติผ่านกิจกรรมทางสังคมโดยเฉพาะการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนารวมถึงความสัมพันธ์แบบใหม่ กระทั่งนำไปสู่การสร้างพื้นที่ทางสังคม เครือข่ายความสัมพันธ์และความเป็นถิ่นฐานขึ้นโดยใช้กิจกรรมที่ทำร่วมกันมาเป็นสิ่งยึดโยงสมาชิกดังกล่าวเข้าไว้ด้วยกัน” การกระทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างชุมชนเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนภายใต้สังคมที่เปลี่ยนแปลง และจากการศึกษาความเป็นเมืองของเมืองเชียงใหม่ โดย กานต์ชนก ประภาศวุฒิสาร (2552) พบว่า “มีการย้ายถิ่นของประชากรนอกเมือง หรือชนบทเข้ามาในตัวเมืองจำนวนมาก โดยมีรูปแบบการย้ายเพื่อการศึกษา และเพื่อประกอบอาชีพเป็นส่วนใหญ่” ดังนั้นการอธิบายของกานต์ชนก ประภาศวุฒิสาร จึงสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจ มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชน อันได้แก่ วิถีชีวิต เป็นต้น

2. สิ่งที่เกิดขึ้นกับชุมชนหลังการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจ จากการที่ผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าเกิดปัญหาทางวัฒนธรรมของคนรุ่นใหม่กับวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งสอดคล้องกับกานต์ชนก ประภาศวุฒิสาร (2552) เห็นว่า ปัญหาช่องว่างวัฒนธรรม คือ เยาวชนรุ่นใหม่ รับเอาวัฒนธรรมของต่างชาติ ซึ่งทำให้เด็กรุ่นใหม่ หลงลืมวัฒนธรรมอันดีงามของเชียงใหม่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า การสนับสนุนให้ชุมชนรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็ง เพื่อเข้ามาดูการทำงานของรัฐเนื่องจากการประกาศนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐ เพื่อไม่เกิดผลกระทบต่อชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

1. ควรทำวิจัยในรูปแบบการแก้ปัญหาที่เกิดจากการขยายตัวของเมืองไปใช้ประโยชน์สังคม
2. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมให้คงอยู่ในสถานการณ์ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

เอกสารอ้างอิง

- กานต์ชนก ประภาศวุฒิสาร. 2552. การเคลื่อนไหวของประชาสังคมในจังหวัดเชียงใหม่ต่อประเด็นปัญหาที่เกิดจากความ
เป็นเมืองระหว่างปี พ.ศ.2540-2551. วารสารวิชาการคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 21(2),
171-213.
- สุทธิณี บัณฑิตวิหก. 2552. บ้านเวียงเชียงใหม่: บ้านและการสร้างความเป็นถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่. วารสารวิชาการ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 21(2), 93-117.